

GRENDEL LAJOS

Négy hét az élet – 19.

Keveset alhatott, de mélyen, mert álmoképek nélkül, mégis úgy huppant vissza délelőtt az ébrenlétbe, mintha egy kemény marok szorításából szabadult volna. A bor lehet az oka, gondolta, sok bort ittam. Holott a hosszúra nyúlt éjszakai gyónás után az lett volna természetes, hogy megkönnyebbülést érez. Talán mert elmaradt a feloldozás, azért nem? Arra a kocsmai Szókratész nem volt illetékes. Viszont lám, betartotta a szavát, szedte a cókómókját, és úgy elfüstölt, mintha sosem járt volna itt. Sanyinak már másodszor támadt az az érzése, hogy a valóságban Hugó talán nem is létezik, hanem csak valami fantomlény, akit az ő nyugtalan lelkiismerete materializált, noha másfelől persze tisztán hallotta a hol szemtelenül ironikus, hol alamuszian alázatos hangját, mint egy inkább kellemetlen, mint szívélyes emlék érces visszhangját. És rögtön felidéződött benne Hugó minden gesztusa és fintora, cammogó mozgása és sűrű homlokráncolása. Nem, Hugó nem volt kétdimenziós fantomlény. Ugyanolyan valóságos emberi lény volt, mint akárki más, aki rövid időre belépett az életébe, aztán hamarosan örökre eltűnt, nem hagyva hátra semmi nyomot sem benne, sem maga után. S hogy Hugó néhány órával előbb a lakásban tartózkodott még, mi sem tanúsította meggyőzőbben, mint a bemélyedés a fotel huzatján, amelyet valóságos testének súlya hagyott vissza, s amely nem simult még ki egészen. Az emlékeket azonban nem lehetett kisimítani vagy kivasalni. Apjára gondolt, akit a jó sors emlékezetvesztéssel áldott meg, s aki úgy hagyta itt a világot, hogy talán észre sem vette. Klementina pedig a még az apjánál is szentebb együgyűségében nem tudott hibázni. Arra gondolt, ő volt az egyetlen a családjukban, aki nemcsak tiszta tudattal távozott, hanem tiszta lélekkel is. Nem félt a haláltól. Nem volt *mitől* félnie.

De mit szóljon ő? Neki nem volt olyan szerencséje, mint az apjának vagy Klementinának, akik nem csak a „nagy” dolgoknak tudtak örülni, és néha olyan lefegyverző bölcsesség áradt belőlük, hogy az embert szinte megszegényítették vele. Hogy néha becsapták magukat? Hát a tisztánlátás józansága nem lehet éppúgy ártalmas? Nem lehet a kishitűség is lelki környezetszennyezés? És mit szóljon Kati? Igaz, ő szólt. De akkor már dolgozott benne a halálos kór. „Nem lett volna szabad olyan hamar feladnom” – mondta. Vajon mire gondolt? Mit nem lett volna szabad feladnia? A színészi pályát? Vagy valami másra gondolt? Akkor nem volt bátorsága megkérdezni tőle. Most meg már késő. „Gyenge voltam. Nem tudtalak otthagyni, amikor még lett volna értelme. Most megfizetek ezért.” Ma-

gát vádolta, de őt okolta. Miért is? Ő pedig úgy tett, mintha meg sem hallotta volna. Róla panasz és szemrehányás rendre lepergett. Hiszen ami elmúlt, amit a megfelelő pillanatban elmulasztott vagy elszalasztott, azt nem lehetett semmilyen trükkkel, szemfényvesztéssel vagy az angyalok kórusának muzsikájával viszsza-
szabúvíolni. És mit szóljon Krisztina? Mit szóljon Dani?

Kiment a konyhába, hogy összeüssön magának valamit reggelire, bár nem kínoztta az éhség, inkább csak a rend kedvéért. Hogy miért? Hát igen, ő világeletemben „rendes” ember volt. Rendes és kötelességtudó, mindig időben kifizette a villanyszámlát, a betegbiztosítást, az adóbevallását sem halasztotta az utolsó napokra, piszkos cipőben vagy hanyag öltözékben nem mutatkozott emberek között. Mindenkiel választékosan beszélt, megadta a tiszteletet még a Hugó-féle csavargóknak is. Takarékoskodott, de nem volt fősvény, Kati halála után is ügyelt rá, hogy példás rend legyen a lakásában, tulajdonképpen mintaállampolgárnak tekinthette magát, akit ugyan az Isten nem ruházott fel rendkívüli képességekkel, de nem is vert meg olyan jellembeli vagy szellemi fogyatékoságokkal, amik miatt szegyenkeznie kellene. Azzal áltatta magát, hogy az átlagon felüli tehetség bizonyos értelemben amúgy is deviancia. De legalábbis szabálysértés. A devianciára pedig nem lehet mentség a tehetségre való öntelt hivatkozás. És mégis... Ha a középszerűség az Istennek leginkább tetsző emberi létállapot, akkor az „isteni szikrával” mért mindig a nem középszerűeket, a deviánsokat, a kalandorokat, a nyugtalan és forróvérű lázadókat, horribile dictu, az istentagadókat ajándékozta meg? Mért nem az alázatos és kötelességtudó középszerűkben leli inkább örömet? A bor, gondolta, még mindig a bor beszél belőle.

A papírlapot a kredencen nem mindjárt vette észre, de megörült neki, amikor a kezébe vette, hogy lám, Hugó mégsem távozott búcsúszó nélkül. De amikor elolvasta Hugó üzenetét, megfordult vele a világ.

Kedves Uram! Csak azért nem szólítom kedves barátomnak, mert nem vagyok benne biztos, hogy ezt a megszólítást nem tartaná-e esetleg sértésnek. Pedig én nagyon örültem a társaságának. Talán azért is, mert ritkán keveredem jó társaságba, s őszintén bevallom, erre nincs is nagy igényem. Jó társaságként beérem magammal.

Önt olyan embernek ismertem meg, aki egész életében inkább adni szeretett, mint kapni. Ezért bizonyára nem lepődik meg, ha a pénztárcáját üresen találja. A bankkártyáját meghagytam, mert nem vagyok elvetemült tolvaj. Találtam a konyhában egy régi mákdarálót, azt magammal vittem, hogy kiengeszteljem a nővéremet. Ő nagyon szereti és gyűjti is az ilyen becses régi dolgokat. Elvittem a barackkompótokat is, mert torkos vagyok. Ne haragudjon, hogy kellemetlen helyzetbe hoztam a háziak előtt, ez nem állt szándékomban. Majd megmagyarázza nekik valahogy. Tapasztalhattam, hogy Ön mindent meg tud magyarázni.

Szerencsés utat kívánok

Az Ön Hugója

Hát ennek a nagy bizalmaskodásnak is megfizette az árát! „Azt nem mondanám, Hugó, hogy jókedvre derített” – mondta volna Hugónak, ha az legalább az árnyékát itt hagyta volna. Nem annyira az ellopott pénze, sokkal inkább az ellopott mákdaráló és a kompótok ejtették pánikba. Aztán, első ijedtsége csillapultával úgy gondolta, mégsem olyan nagy ügy ez. Végződhetett volna a dolog rosszabbul is, és a rászédettsége miatt érzett szégyenében mindenféle rettenetes dolog jutott az eszébe az élet farkastörvényeiről, a jóságos és igazságos Jánosikról meg a szintén jóságos és igazságos Rózsa Sándorról, meg arról, hogy az élet amúgy is... Amúgy is micsoda? „Nem is gondolja, Hugó, mennyire közel vagyunk egymáshoz ebben a percben!”

A nem messzi bankautomatából kivett egy kisebb összeget, s abból fejedelmien megebédelt a Kulacsban, ahol ekkor már a törzsvendégnek kijáró tisztelettel fogadták. Odafelé még az éjszaka fáradságát cipelte koldusbatyuként meg valami ennél is súlyosabb terhet, valami megnevezhetetlen, ólmos súlyt, ami minduntalan lehúzta a valóság sarába, valahányszor megpróbált szép emlékeket előbányászni a múltból. Mindez a Kulacsban elmúlt, mintha mindezt a terhet leadta volna a ruhatárban. S nem attól, hogy teletömte a bendőjét. Már jóval korábban, szinte rögtön azután, hogy elfoglalta helyét annál az asztalnál, amelyet egy ideje neki tartottak fenn, s ha tájékozatlan vendég vagy idegen vetődött az étterembe és az ő asztalát szemelte ki, azt a pincér egy másik asztalhoz terelte. Hiába, a Kulacsban adtak a jó modorra és a stílusra. Pozsonyban alig működött már olyan kocsmá vagy kávéház, ahol a lelki hajléktalanok otthon érezhették magukat. Amikor beült a Kulacsba, legalább tíz évvel fiatalabbnak érezte magát. Véték bízni az öregekben, gondolta ezért, mert sokszor éppolyan megbízhatatlanok, mint a kamaszok, és a bölcsesség csak megtévesztő álca rajtuk. Tapintatosan, de időben ki kell venni a kormányrudat a kezükből, amikor már csak a vak nem látja, hogy az égi dolgokkal végképp megszakadt a kapcsolatuk. Még hogy ő mindent meg tud magyarázni! Mekkora tévedés! Hugónak ez a komisz megjegyzése rosszabbul esett neki, mint az, hogy ellopta a mákdarálót. Elvégre az ő élete is, mint mindenkié, sok-sok megfejthetetlen jelből állt. Az idő múlásával pedig ezekből nem-hogy kevesebb maradt volna, inkább gyarapodott a számuk. Érdeklődésére, hogy hol vehetne befőttesüvegeket, a főúr, aki erősen kopaszodott s a hűségesebb hajszálait lófarokba fogta, megtanácskozta a dolgot a konyhában, s két holtbiztos tippel is szolgált. Ám az egyik boltban leltároztak, a másikban többféle portéka is volt, csak éppen *olyan* nem. Rossz érzésekkel és nehéz szívvel nézett a délután elébe.

Az éjszakai eső nyomait felszárította már a szél és a napsütés kicsit fáradt melege. Sanyi kiült a tér napos oldalán az egyik padra, abban a merőben megalapozatlan reményben, hogy előbb-vagy utóbb felbukkan valamelyik irányból Hugó, visszaszolgáltatja a mákdarálót, mert csak meg akarta tréfálni őt. De sem ő, sem a szakadt „tanítványai” nem mutatkoztak ezen a napon, mintha egyszerre mind-

nyájan kirándulni mentek volna. Sanyi azt sem tudta, hogy kedd van-e vagy szerda, azt viszont nagyon jól tudta, hogy néhány óra múlva el kell számolnia Jucinak és Bélának bizonyos javak hiányával a gondjára bízott házban, s hiába hogy ezek összértéke elhanyagolható volt, a lopás tényén ez semmit sem változtatott. Kézenfekvő megoldásnak az tűnt, hogy elmond nekik mindent úgy, ahogy az valójában történt. De hát éppen a valóság tűnt hihetetlennek és valószerűtlennek. Mivel magyarázná meg, hogy beengedett egy csavargót a házukba, akinek még a valódi nevét sem ismeri rendesen, akinek van egy állítólag jóságos és mindenféle ócska régi kacatokat gyűjtögető nővére, akit azonban ő soha nem látott, de aki állítólag itt lakik a városban. Továbbá, ha ez a csavargó valóban az ő házukban éjszakázott és valóban tolvaj, mért nem értékesebb dolgokat lopott? És így tovább... Be kellett látnia, hogy faramuci helyzetbe került. Minél többet mondana el nekik Hugóról, annál valószínűtlenebbnek tűnne, hogy ez a bizarr figura valóban létezik, s nem csupán az ő fantáziájának a szülötte. Viszont annál valószínűbbnek tűnne az, hogy ő az igazi tolvaj, aki ilyen átlátszó mesével akarja megéltetni őket.

Eddig úgy tartotta, hogy az élet fejtelenségén töprengeni, s mégis valami rendszert keresni a fejtelenségben, az ifjúság kiváltsága. Neki az lett volna a dolga, hogy a saját életének fejtelenségében teremtsen rendet. „Tudja, Hugó, én nem szabadon akartam élni, hanem okosan. Aztán ez lett belőle!”

Amikor a délután derekán megjöttek Béláék, s az udvar meg a ház megtelt zsvivajjal, azt akár a személyének szóló üzenetnek is tekinthette. Annak, hogy valaminek lejárt az ideje, s elképzelhetetlen, hogy további haladékbán reménykedjen. De hogy minek a határideje, az nem volt világos. A tartalmát nem tudta megnevezni, az megrekedt az ösztönös megérzés homályában. Hogy megszabaduljon ettől a kellemetlen érzéstől, felajánlotta Bélának, hogy segít nekik kipakolni, de Juci kedves hangon bezavarta a házba, „te csak ne fáraszd magad, Sanyi bácsi, mi tartozunk köszönettel neked, te csak ülj le, aztán majd mindent elmesélünk neked”. Hát lehetett az ilyen nyájas és mézesmázos hanggal ellenkezni? Legföljebb a szívélyesség cukrát lehetett sokallni benne. Juci is, Béla is, a gyerek is frissek voltak, az utazás fáradalmainak semmi nyoma nem látszott rajtuk. De nem volt ebben ördögösség. Nem sokkal később elárulták, hogy a tervezettnél korábban indultak el a tengertől, tegnapelőtt már Pesten voltak. Patrik miatt ejtették útba Pestet, mert a gyerek el akart menni a Vidámparkba és az állatkertbe, és kötötte az ebet a karóhoz, „hiába, gyerek még, addig jó, amíg gyerek, a gondok majd aztán jönnek, de hát ezt neked, Sanyi bácsi, úgysem kell mondani”. Persze a szállodák és a panziók mindenütt tömve, hiszen nyár van, és Pest mégsem egy bolhafészek a nagy magyar rónán, de szerencsájük volt. „Szerencsére szerencsénk volt” – vihogott Juci, és be nem állt a szája. Nehéz lehet hosszú távon kibírni vele, gondolta. Végül mégis találtak egy panziót, ahol két éjszakára meghúzhatták magukat, jó messzire a belvárostól, kint a francban, Kispesten, a kocsit

otthagyták, metróval és villamossal közlekedtek. Az a panzió nem volt valami nagy szám, még fürdőszoba sem volt benne, csak egy vacak zuhanyozófülke, az ára meg borsos. „Azt nem mondom, hogy nekünk a pénz nem számít, de ha arra gondolok, hogy hányan vannak, akik még ezt sem engedhetnék meg maguknak, akkor ne panaszkodjak” – mondta Juci, aki nagyon értette a módját annak, miképpen lehet panaszkodva dicsekedni, az önteltséget szerénységnek feltüntetni vagy a fából vaskarikát csinálni. Fiatalabb korában Katinak is hasonló volt a természete, de aztán nála ez valami csoda folytán elmúlt, talán annak köszönhetően, hogy rájött, neki nincs mire fölvágni.

Szépek voltak mind a hárman. Egy szép család. A tenger melléki naptól tejcsokoládé színűre barnulva, attól a meggyőződéstől fűtve, hogy őket semmi baj nem érheti, hogy a szerencse, ami korán hozzájuk szegődött, sosem hagyja el őket. Legalábbis ez volt a látszat. Nem, nem irigyelte tőlük sem a szakmai sikereiket, sem a boldogságot. A szakmai sikerhez a szerencse önmagában nem lenne elégséges, ahhoz annyi-amennyi tehetség és tudás is kell, a boldogság pedig... hát az jól megvan tudás és tehetség nélkül is. Amikor egyszer, nagyon régen, megkérdezte Klementinától, hogy boldog-e, ő azt felelte, hogy igen, egy kicsit, de a boldogsággal vigyázni kell, mert az egy kicsit olyan, mint a színvakság. A színvakságba még nem halt bele senki sem. Csak éppen... Csak éppen mi? Azt már Klementina elfelejtette megmondani neki. Sanyi csöndben szemlélte, ahogy Juci és Béla kicsomagolják a bőröndöket, az utazótáskákat és a hátizsákokat. Ehhez mindjárt a megérkezésük után hozzáfogtak, még csak ki sem fűjták magukat előtte. Patrik ezalatt a másik szobában a számítógépet gyötörte, de így legalább csöndben volt. A ruhaneműk fele ment a mosásba, a másik fele azonban tisztára mosva és kivasalva tette meg a hosszú utat a mesés Horvátországból, mert a szállodában mindenféle szolgáltatás is volt, úgy ám, még *ilyen* is, éppen csak a kerítés nem volt kolbászból. Sanyi házörző szolgálatát egy üveg jófajta dalmáciai vörösborral jutalmazták. Ez pedig alkalmas pillanatnak látszott, hogy minden további halogatást félretéve, beszélgetésüket a legkényesebb témára terelje.

„Tudjátok, utólagos engedelmetekkel, én már megjutalmaztam magamat.”

Úgy gondolta, elég csak elkezdeni, elég egy jó „vezérmondát”, aztán az húzza magával a többit is. Például, az emlékek... Klementina. Meg hogy négy hétig egymagában ebben a házban, amely valamikor, fiatalabb korában a második otthona volt... Hogy miképpen záporoztak rá az emlékek... Ó, igen, erre nem volt felkészülve. Nostalgia? Bizonyára nostalgia is, de több annál. Amikor az ember búcsúzik az élettől, abban a furcsa, fájdalmas, összetett érzésben, abban a gyötrelmes melodrámban a nostalgia legfőljebb csak kísérezene lehet. Amikor az első napok valamelyikén, már nem is emlékszik rá, mit is keresett a kredencben, szóval, amikor ráakadt a mákdarálóra, egyszeriben úgy megelevenedett előtte egy régi nap emléke, mintha valami varázsos időutazásban lett volna része. Ó, hiszen ez Klementina mákdarálója! Milyen csodálatos, milyen megható, hogy Kle-

mentina, szegény, már régóta nincs közöttünk, de lám, a mákdarálóján nem fogott az idő. Az olyan tárgyakat, mint ez a mákdaráló is, azért érdemes megőrizni, hogy emlékeztessenek a gazdájukra, amikor az nem él már. Mert az ember tulajdonképpen kétszer hal meg. Először, amikor megszűnik dobogni a szíve, másodszor, és akkor már végleg, amikor a vele kapcsolatos utolsó emlék is kihuny.

Úgy gondolta, szépen beszélt. Még egy pap sem beszélhetett volna nála szebben. Úgy beszélt, mintha megkésztet gyászbeszédet mondana Klementina sírjánál, ami a mákdarálónak köszönhetően, szinte már költészetté nemesedett. Juci és Béla némán hallgatták. Béla kicsit meghatódva, s kezdetben talán Juci is. De ő később, egy pillanatban, már úgy nézett rá, mintha azt akarná kérdezni, hogy „jól vagy, Sanyi bácsi”? Hát, nem volt valami jól, az szent igaz! Mint a kéménybe szorult tolvaj.

„Az a mákdaráló nem a Klementina mákdarálója – helyesbítette Juci, s türelmesen mosolygott. Nem, haragnak vagy rosszallásnak árnyéka sem érződött a hangján. – Azt a mákdarálót Bélától kaptam. Egyszer, régen, karácsonyra.”

Hogy valóban ez lehet az igazság, azt Béla fejbőlintással erősítette meg. Mit lehetett tenni?

„Nagyon sajnálom.”

„Tévedni emberi dolog”- vigasztalta meg Béla.

„Pedig Klementina mákdarálója éppen ilyen volt.”

Juci azonban elállta előtte a kiskaput.

„Tévedsz, Sanyi bácsi. Klementina mákdarálójának a nyele hosszabb volt. Hogy ne mondjam, ormótlan.”

„Hm, hm. Hát igen – dűnnyögött közbe Béla. – Az emlékezet furfangos jószág. Sokszor kifog rajtunk.”

Jószág?! Atyaisten! Bélát legszívesebben elhallgattatta volna egy altatólövedéssel.

„Nagyon röstellem.”

„Semmi probléma – mondta nagylelkűen Juci. – Majd visszajuttatod.”

„Persze. Rögtön, amint hazaértem.”

Béla kedvesen megpaskolta a vállát.

„Cserébe veszünk neked egy mákdarálót. Vadonatújat.”

Tehát hülyének nézték. Szenilis vénembernek, aki valamilyen rejtélyes okból mákdarálókat gyűjt.

„Nekem nem kell semmilyen mákdaráló. Ezt is csak Klementina emléke miatt...”

Klementina nevének említésére Juci kötelességének érezte, hogy elrédjen a múltba.

„Szegény Klementina! Istenem, hogy múlik az idő! Sokszor gondolunk rá mi is. A vége felé nem volt vele könnyű... De igazad van, Sanyi bácsi, nem lehet őt

nem megőriznünk az emlékeink között. Volt valami rendkívüli benne. Neki nem ebbe a világba kellett volna születnie. De hát erről ő igazán nem tehetett.”

Tévedés, drágám, nagy tévedés! Klementina nem ebbe a világba született bele, azért is tudhatott valamit, amit ti sosem fogtok tudni. Valamit, amit már én sem tudtam, mert én már egy késznek látszó világba születtem bele, s Klementina már csak a visszfénye volt egy olyan letűnt világnak, amelyben a kimondott szónak volt még fedezete, ha már talán nem is aranyból. Tudott valamit, amit ti hírből sem ismertek. Jó, lehet, hogy az a világ sem volt külön a mainál, de sokkal többen voltak benne különbek, mint ti a lapos materializmusotokkal, a szószátyárságotokkal, a simulékonyságotokkal, a gépies ceremóniáitokkal, az egész rettenetes és elviselhetetlen középszerúségekkel. Lehet, hogy Klementina álmvilágban élt, de ha így van is, az egyetlen „bűne” az volt, hogy másokkal ellentétben, akik felnőtte cseperedve biztos kézzel tudták meghúzni a határvonalat az álmok és a valóság között, ő nappal is álmvilágban élt. Ő egy másik világot fogadott el kész világnak, s ugyan ki, és milyen alapon állíthatná azt, hogy rosszul tette?

Ezeket vagy valami ezekhez hasonló szentenciákat lett volna kedve Juci és Béla szeme közé vágni. De inkább csöndben maradt. Aki ellopta a rábízott mákdarálót, holott nem is lopta el, tehát még hazudik is, az nemcsak beszari alak, hanem kötözni való bolond is. Az ilyen kötözni való bolond pedig ne akarjon a magasban szárnyalni, mintha sas madár lenne, az a magasröptű szentenciák megfogalmazását bízza a nála illetékesebbekre, az örüljön, hogy pillanatnyilag időt nyert, és vegye a kalapját, mielőtt még a lába kelt barackkompótok is kompromittálnák.

Pedig nagyon marasztalták volna, s nem megjátszott szívélyességgel. Marasztalták volna vacsorára, marasztalták volna még egy éjszakára, és ez így lett volna rendjén. Elbeszélgetni velük egy keveset, aztán az éjjél közeledtével ágyba bújni, s reggel szívélyes búcsút venni tőlük, megígérni, hogy alkalomadtán újra meglátogatja őket, hiszen amúgy is adósa a mákdarálójukkal, nem is kellene ürügyet keresni. De miről beszélgethetne velük? Régi, halott dolgokról? Ennek már a gondolatától is rosszul lett. Arról, hogy az életnek meg kell adni az árát? De mit tudhatnak ők erről? Mit tudhatnak az *igazi* otthontalanságról? Azt mondta hát: „Négy héttel ezelőtt reggel indultam el otthonról, úgy illik, hogy este érkezzem meg. Így lesz a dolog kerek.” Buta, erőtlen érv volt, még egy eszesebb kisgyereket sem lehetett volna meggyőzni vele. Nyomósabb érvet kellett csatasorba állítani. Valami meggyőzőbb hazugságot. „Nos, hát, Dani tegnap hazajött Londonból. Persze csak látogatóba és néhány napra.” Ez hatott. „Ó” – szaladt ki Juci száján egy vékony hangocská. „És rendben vannak a dolgai?” – kérdezte Béla. „Azt hiszem, igen.” „Közöttetek is?” „Most már igen.” Sanyi apja azt mondta egyszer, akkor élünk, amikor együtt vagyunk másokkal. De amikor egymagunkban va-

gyunk, akkor sem vagyunk teljesen egyedül. Istennel vagyunk kettesben, s ez módfelett ijesztő lehet annak, aki sosem vágott elérni a teljességet.

Amikor fél órával később, maga mögött hagyva a vasútállomáson túlra terpszkedő város utolsó házait, néhány árva tanyát és velük az utolsó itt töltött órák émelyegtető emlékeit, s rákanyarodott a csenevész fákkal szegélyezett két-sávos országútra, megkönnyebbült, mintha egy bonyolult, erejét és tehetségét próbára tevő sakkfeladványt oldott volna meg. A dolgok újra visszahelyeződtek a maguk hétköznapi, ok-okozati láncába, a képzelgésből, emlékekből, álmokból a tiszta valóságba. Szemébe sütött a nyugati láthatár felé aláereszkedő nap, de nem zavarta a látásban. A forgalmat többször is kamionok lassították, az országutak örökkön úton levő, nagy testű vándorai. Máskor talán kielőzte volna őket, most inkább átvette a lassúbb tempójukat. Ráért. Fél szemmel a tájat nézte, amelynek képe a múltó évtizedek és évszázadok során úgy rendeződött minduntalan át, hogy mindig ugyanaz maradt. Ugyanaz a kicsit unalmas, lapos, alföldi táj, amelyet barbár idegenek időről időre földúlnak és fölégetnek, s amely alázatosan befogadta az ide vetődő vagy ide telepített sokféle népet, az ő őseit is, és az őseinek az őseit is. Erre gondolt, de pátosz és nosztalgia nélkül. Attól félt, hogy ha szabadjára engedi az érzéseit, eltéved bennük. Ha tetszik, ha nem, az át nem élt, csak a könyvekből megtanult múlt mindig is csak absztrakció marad, mentőöv azoknak, akik nem találták meg a helyüket a jelenben. Akik elveszettek hiszik magukat, mint egy kicsit talán ő is. Pedig ő sosem kergette a halhatatlanság délibábját. A halhatatlanság csak Klementina számára volt evidencia.

Amikor Nagyszombat határában ráfordult a pozsonyi sztrádára, beesteledett már, s jobb keze felől a Kis-Kárpátok sötéten emelkedő hegyvonulata olybá tűnt, mint egy lassan vonuló karaván. Valószínűleg volt, mint egy ábránd, s valóságos, mint egy tegnap történt esemény emléke. Az ellenkező oldalon, toronymagasságban, egy reflektor fénye villant föl és hunyt ki szabályosan ismétlődő időközökben. Abban az irányban az este már koromfekete éjszakába kocsonyásodott, így lehetetlen volt megállapítani, hogy a villogó fényforrás messze van-e vagy közel, ahogy a rendeltetése is titok maradt, valaminek a megfejthetetlen morzejele. Üzenet, amit csak néhány beavatott személy ismerhet. Így mosódott megint össze valóság és képzelgés, hűvös ráció és misztikus sejtelem, a horizont mögé bukó Nap és az égbolton trónoló, egyre fényesebb arcú Hold. Amit ezután tett, azt mintha nem is a saját akaratából tette volna. Mintha nem is a saját akaratából fordult volna be az első útba eső pihenőhely parkolójába, hanem mindez elrendelészerűen történt volna, valamilyen, a beleegyezése nélkül kidolgozott terv szerint. A lába előbb a toalettre, aztán a kávézóba vitte. A kávézóban takarékosan bántak az árammal, fény és árnyék egyenlő arányban osztozott benne, mint egy intim bárban, de a berendezés nem volt se elegáns, se előkelő. A helyiség otthonosságot próbált imitálni, de azt meglehetősen rosszkedvűen tette, s ő egy szempillantásnyi időre elbizonytalanodott, vajon tényleg érdemes-e maradni.

Tétovázását látva a bárpult mögött cigarettázó platinaszőke lány rámosolygott, s ez a mosoly meggyőzte. Föliült a bárszékre, és fél deci Becherovkát rendelt. Valaki ezt nagyon helytelenítette benne, de ő hamar elnémította az illetőt. Neki ne parancsoljon többé senki, még jó szándékkal sem. Ő majd vállalja, ha kell, a felelőséget a kellemetlen következményekért, és egyébként sem először cselekszik az életben helytelenül. Csak most vette észre, hogy a pincérlány csinos pofiját a bal orcáján, közvetlenül a füle mellett, picike sebhely csúfítja. Alig hosszabb és alig láthatóbb, mint egy tavalyi karmolás. De ahhoz nem volt elég kurázsi benne, hogy megkérdezze, kinek a kezétől származik a heg. Ahhoz előbb föl kellett hajtania még egy féldecit. Rég volt, hogy így rabul ejtette a dolgok egyszerűsége és megismételhetetlensége, mint ebben a pillanatban. De ez a pillanat nyomban el is múlt. Egy mogorva képű kamionsofőr (?) jött a pulthoz fizetni, s újabb mosolyával a lány már őt kínálta meg, mintegy hatályon kívül helyezve az előbbit, a neki szólót. Az ő ideje lejárt.

A hátralevő, alig ötven kilométeres útszakasz zavartalan kocsizást ígért, azt a rutinos kéz- és láb munkát, amihez alig kell odafigyelés, viszont megengedhető közben egy parányi szórakozottság is. Az idő hullámmozgása kisimul ilyenkor, süllyedése és emelkedése alig érzékelhető, a gondolatok röghöz kötöttsége meglazul, röppályájuk iránya pedig kiszámíthatatlanná válik. Azt nem mondhatná, hogy kedvelte ezt a súlytalanságra emlékeztető állapotot. Szerette tudni, hogy mit miért tesz, s nem szerette, ha ebben üzemműködés áll be. Nem, az biztos, hogy már sosem változik meg, s nem is kívánta visszaforgatni az idő kerekét. Alkalmazkodása térhez és időhöz belső parancsra történt, abba külső kényszer nem szólt bele. Ennek a belső parancsnak a hangja olyan messziről érkezett, hogy alig hallotta már. Krisztinához és Danihoz pedig már nem ért el. Élt egyszer ezen a tájon, sok nemzedéket fűzve időrendbe, egy magyar középosztály, amely nincs többé, s pusztulásával az a hang is elnémult, amely a belső parancsot egykor kibocsátotta. Ez a hang is, mint annyi más tiszta és hamis hang, beleveszett a jelentéktelenség háttértalan óceánjába. Nem tehetett mást, föl kellett mentenie Krisztinát is, Danit is az igazságtalan vádak alól.

Nemsokára, mintegy varázsűtésre, kitérült előtte Pozsony sok ezer fénypontból összerakott esti panorámája, mintha a csillagos ég tükröződött volna vissza valamely tó vízfelületén. A látvány lenyűgözte, mintha egy fantasztikus regény világába csöppent volna. A nehézkedés törvényét legyőzve egy virtuális valóságba, ahol nemcsak öröm és bánat, hanem minden ellentét kiegyenlítődik, abba a világba, amelyről a szegény, bolond, jóságos Klementina beszélt egyszer olyan átéléssel, hogy az őt is megthatta. Csak egy tükörfalat kellett áttörnie, hogy átjusson a túlsó oldalra, a negatív számok valóságába. Már nem is az utat nézte, tekintete a sebességmérő lassan emelkedő mutatójára tapadt. Néhány hosszúnak tűnő pillanat után elégedetten állapíthatta meg, hogy kocsija végre a maga elé tűzött cél eléréséhez megfelelő sebességgel száguld.